

POVELJA ICOMOS-a – PRINCIPI ANALIZE, KONZERVACIJE I RESTAURACIJE KONSTRUKCIJA GRADITELJSKOG NASLJEĐA (2003.)

Ratificirano na 14. generalnoj skupštini ICOMOS-a, Victoria Falls, Zimbabwe, oktobar 2003.

PRINCIPI

SVRHA DOKUMENTA

Konstrukcije graditeljskog nasljeđa, po svojoj prirodi i historiji (materijal i sklop), pričinjavaju određeni broj problema pri dijagnozi i restauraciji, koji ograničavaju primjenu savremenih zakona i građevinskih standarda.

Preporuke su poželjne i potrebne kako bi se obezbijedile racionalne metode analize, kao i metode sanacije primjerene kulturnom kontekstu.

Namjera je da te preporuke budu korisne za sve one koji su uključeni u probleme konzervacije i restauracije, ali ni u kojem slučaju ne mogu zamijeniti specifična saznanja stečena iz tekstova na području kulture i nauke.

Preporuke su u cjelovitom dokumentu predstavljene u dva dijela: Principi, gdje su predstavljeni osnovni koncepti konzervacije, i Smjernice, gdje se raspravlja o pravilima i metodologiji koje projektant treba slijediti. Samo Principi imaju status odobrenog/ratificiranog dokumenta ICOMOS-a.

Smjernice su dostupne na engleskom jeziku kao poseban dokument.

PRINCIPI

1. Opšti kriteriji

- 1.1. Konzervacija, ojačanje i restauracija graditeljskog nasljeđa zahtijeva multidisciplinarnan pristup.
- 1.2. Vrijednost i autentičnost graditeljskog nasljeđa ne mogu se zasnivati na fiksnim kriterijima jer poštovanje svih kultura također zahtijeva da se njihovo fizičko nasljeđe razmatra u sklopu pripadajućeg kulturnog konteksta.
- 1.3. Vrijednost graditeljskog nasljeđa nije samo u njegovoj pojavi nego i u integriranosti svih njegovih komponenti u jedinstven proizvod specifične tehnologije građenja u danom vremenu. Kriteriji konzervacije posebno nisu zadovoljeni u slučaju kad je zadržana samo fasada, a uklonjena unutrašnja struktura.
- 1.4. Kad se predlaže bilo kakva promjena korištenja ili namjene, moraju se pažljivo uzeti u obzir svi konzervatorski zahtjevi i sigurnosni uslovi.
- 1.5. Restauracija konstrukcije graditeljskog nasljeđa nije sama po sebi cilj, nego sredstvo koje vodi ka cilju, a to je građevina kao cjelina.

- 1.6. Posebnost konstrukcija nasljeđa, sa svojom složenom historijom, zahtijeva organizaciju proučavanja i predlaganja u preciznim koracima, sličnim onima koji se koriste u medicini. Anamneza, dijagnoza, terapija i kontrola koraci su koji odgovaraju koracima traženja značajnih podataka i informacija, utvrđivanja pojedinačnih uzroka oštećenja i propadanja, odabira mjera sanacije i kontrole efikasnosti intervencija. Kako bi se racionalnim korištenjem raspoloživih sredstava postigla ekonomičnost i minimalan utjecaj na graditeljsko nasljeđe, obično je potrebno ponavljati te korake u iterativnom postupku.
- 1.7. Ne bi trebalo poduzimati nikakve aktivnosti, a da se prethodno ne odredi koja se korist može ostvariti i kakva šteta može nastati za graditeljsko nasljeđe, osim u slučajevima kada su neophodne hitne bezbjednosne mjere kako bi se izbjeglo prijeteće rušenje konstrukcije (npr. poslije oštećenja izazvanih zemljotresom); međutim, primjenom tih hitnih mjera trebalo bi, kad je to moguće, izbjeći nepovratnu promjenu materijala.

2. Istraživanje i dijagnoza

- 2.1. Obično bi multidisciplinarni tim, koji se formira u skladu s vrstom i veličinom problema, trebao raditi zajedno od prvih koraka proučavanja – kao što je početno snimanje lokacije i priprema programa istraživanja.
- 2.2. Podatke i informacije trebalo bi prvo približno obraditi kako bi se uspostavio obuhvatniji plan aktivnosti u skladu sa stvarnim problemima na konstrukciji.
- 2.3. U konzervatorskoj praksi zahtijeva se potpuno razumijevanje osobina konstrukcije i materijala. Ključne su informacije o izvornom stanju konstrukcije i njenim kasnijim stanjima, tehnikama koje su korištene u izgradnji, izmjenama i njihovim posljedicama, pojavama koje su se dogodile i, konačno, o sadašnjem stanju konstrukcije.
- 2.4. Na arheološkim lokacijama mogu se pojaviti posebni problemi jer je neophodno stabilizirati konstrukciju u toku iskopavanja, kada poznavanje konstrukcije još uvijek nije potpuno. Reakcija konstrukcije „ponovno otkrivene“ građevine može biti potpuno različita od reakcije konstrukcije „izložene“ građevine. Hitna konstruktivna rješenja koja se zahtijevaju radi stabilizacije konstrukcije u toku iskopavanja ne bi trebala ugroziti oblik niti način upotrebe cijele građevine.
- 2.5. Dijagnoza se zasniva na historijskim, kvalitativnim i kvantitativnim pristupima; kvalitativni pristup uglavnom se zasniva na neposrednom uvidu u oštećenje konstrukcije i propadanje materijala, kao i na historijskom i arheološkom istraživanju, a kvantitativni pristup uglavnom na ispitivanju materijala i konstrukcije, praćenju stanja i analizi konstrukcije.
- 2.6. Prije donošenja odluke o intervencijama na konstrukciji neophodno je prvo odrediti uzroke oštećenja i propadanja, a zatim ocijeniti nivo sigurnosti konstrukcije.
- 2.7. Ocjenom sigurnosti, koja je posljednji korak dijagnoze u slučajevima u kojima je utvrđena potreba za tretmanom, trebalo bi uskladiti kvalitativnu i kvantitativnu analizu: neposredan uvid, historijsko istraživanje, analizu konstrukcije i, ako je to slučaj, eksperimente i ispitivanja.
- 2.8. Primjena istog nivoa sigurnosti kao pri projektiranju novih građevina često zahtijeva prekomjerne, ako ne i nemoguće, mjere. U tim slučajevima posebne analize i odgovarajuća razmatranja mogu opravdati različite pristupe ocjeni sigurnosti.
- 2.9. Sve aspekte povezane s dobivenim informacijama, dijagnozom s ocjenom sigurnosti i odlukom o intervencijama trebalo bi opisati u „tehničkom izvještaju“.

3. Mjere sanacije i kontrole

- 3.1. Terapija bi trebala odgovoriti na uzroke, a ne na posljedice.
- 3.2. Najbolja terapija je preventivno održavanje.
- 3.3. Mjere konzervacije i ojačanja trebale bi se zasnivati na ocjeni sigurnosti i razumijevanju značaja konstrukcije.
- 3.4. Ne bi trebalo poduzimati nikakve aktivnosti bez dokazivanja njihove neophodnosti.
- 3.5. Svaka intervencija trebala bi biti srazmjerna postavljenim ciljevima u pogledu sigurnosti, čime se zadržava minimum intervencije kako bi se garantirala sigurnost i trajnost, uz najmanju štetu za vrijednost nasljeđa.
- 3.6. Projektiranje intervencije trebalo bi se zasnivati na jasnom razumijevanju vrsta aktivnosti koje su uzrokovale oštećenje i propadanje, kao i onih koje se uzimaju u obzir za analizu konstrukcije nakon intervencije jer će projekat zavisiti od njih.
- 3.7. Izbor između „tradicionalnih“ i „inovativnih“ tehnika trebalo bi odvagati od slučaja do slučaja, a prednost bi trebalo dati tehnikama koje su najmanje invazivne i najkompatibilnije s vrijednostima nasljeđa, pritom imajući u vidu zahtjeve u pogledu sigurnosti i trajnosti.
- 3.8. Poteškoće u ocjenjivanju stvarnih nivoa sigurnosti i mogućih koristi od intervencija mogu sugerirati primjenu „metode posmatranja“, tj. postupni pristup, počevši od najnižeg nivoa intervencije, uz moguću naknadnu primjenu niza dodatnih ili korektivnih mjera.
- 3.9. Kad je moguće, sve usvojene mjere trebale bi biti „povratne“, tako da ih se može ukloniti i zamijeniti mjerama koje više odgovaraju u vrijeme kada se steknu nova saznanja. Kad se intervencije ne mogu u potpunosti poništiti, one ne bi trebale ograničiti buduće intervencije.
- 3.10. Osobine materijala koji se koriste u restauratorskim radovima (naročito novih materijala) i njihovu kompatibilnost s postojećim materijalima trebalo bi u potpunosti ustanoviti. Pritom se moraju uzeti u obzir dugotrajni utjecaji, tako da se izbjegnu neželjeni popratni efekti.
- 3.11. One kvalitete konstrukcije i njenog okruženja, u izvornom stanju i kasnijim stanjima, po kojima se ističu ne bi trebalo uništiti.
- 3.12. Pri svakoj intervenciji trebalo bi što je više moguće poštovati koncept, tehnike i historijske vrijednosti izvornog stanja konstrukcije i njezinih kasnijih stanja, te ostaviti dokaz koji se u budućnosti može prepoznati.
- 3.13. Intervencija bi trebala biti rezultat sveobuhvatnog integriranog plana u kojem je odgovarajuća težina data raznim aspektima arhitekture, konstrukcije, instalacija i funkcionalnosti.
- 3.14. Trebalo bi, kad god je to moguće, izbjeći uklanjanje ili izmjenu bilo kojeg historijskog materijala ili pak karakterističnog graditeljskog svojstva.
- 3.15. Oslabljene konstrukcije bi, kad god je moguće, radije trebalo popraviti nego zamijeniti.

- 3.16. Kad jednom postanu dio historijske konstrukcije, nepravilnosti i izmjene trebalo bi održavati sve dok ne ugrožavaju zahtjeve koji se odnose na sigurnost.
- 3.17. Rastavljanje i ponovno sklapanje trebalo bi poduzimati samo kao opcionalnu mjeru koju zahtijeva sama priroda materijala i konstrukcije kad je konzervacija drugim sredstvima nemoguća ili štetna.
- 3.18. Privremeni sigurnosni sistemi koji se koriste za vrijeme intervencije trebali bi služiti svojoj svrsi i namjeni bez nanošenja štete vrijednostima nasljeđa.
- 3.19. Svaki prijedlog intervencije mora biti popraćen programom kontrole koju po mogućnosti treba provesti dok su radovi u toku.
- 3.20. Ne bi trebalo dozvoliti mjere koje je nemoguće provjeriti za vrijeme izvođenja.
- 3.21. Trebalo bi provoditi provjere i praćenje u toku i poslije intervencije kako bi se osigurala efikasnost rezultata.
- 3.22. Sve aktivnosti povezane s provjerom i praćenjem trebalo bi dokumentirati i čuvati kao dio historijata konstrukcije.